

Сажетак

Усред економске кризе Русија прилази земљама северне Европе, не би ли повећала своје енергетско присуство на континенту. У току следећих шест месеци руски ће Гаспром, холандска Гасунија (Gasunie) и британски Бритиш петролеум (БП), свако за себе, истражити могућност значајног енергетског проширења између Русије и северне Европе. Гасунија и Гаспром потписали су 8. априла уговор о студији продужетка Северног тока до Холандије. Зарад испитивања могућности изградње четвртог крака Северног тока до Велике Британије, БП и Гаспром сличан су уговор потписали у октобру 2012. год.

Током шест месеци ове ће три компаније вероватно одржати састанке да продискутују своје закључке. После тога могуће је да се почне са радовима. Ако би се ова проширења реализовала, велике би количине руског гаса потекле у западну Европу, и то у време стагнације ове регије, док неки од руских купаца у средњој и источној Европи мењају или надопуњују своје могућности снабдевања.

Анализа

Гасовод Северни ток најпре су пројектовали Руси да [заобиђу транзитне државе](#) приликом испоруке руског земног гаса изравно у Немачку, своје највеће европско тржиште. Од средине до краја прве деценије овог века Русија је имала низ спорова, енергетских и политичких, са државама кроз које су њена нафта и гас транспортовани ка већем делу Европе. Ово је знало да доведе до

[обустава у снабдевању енергентима](#)

и до

[намерних саботажа на цевоводима](#)

. Зато је Гаспром, у конзорцијуму са Гасунијом (Gasunie), немачким компанијама Е.ОН

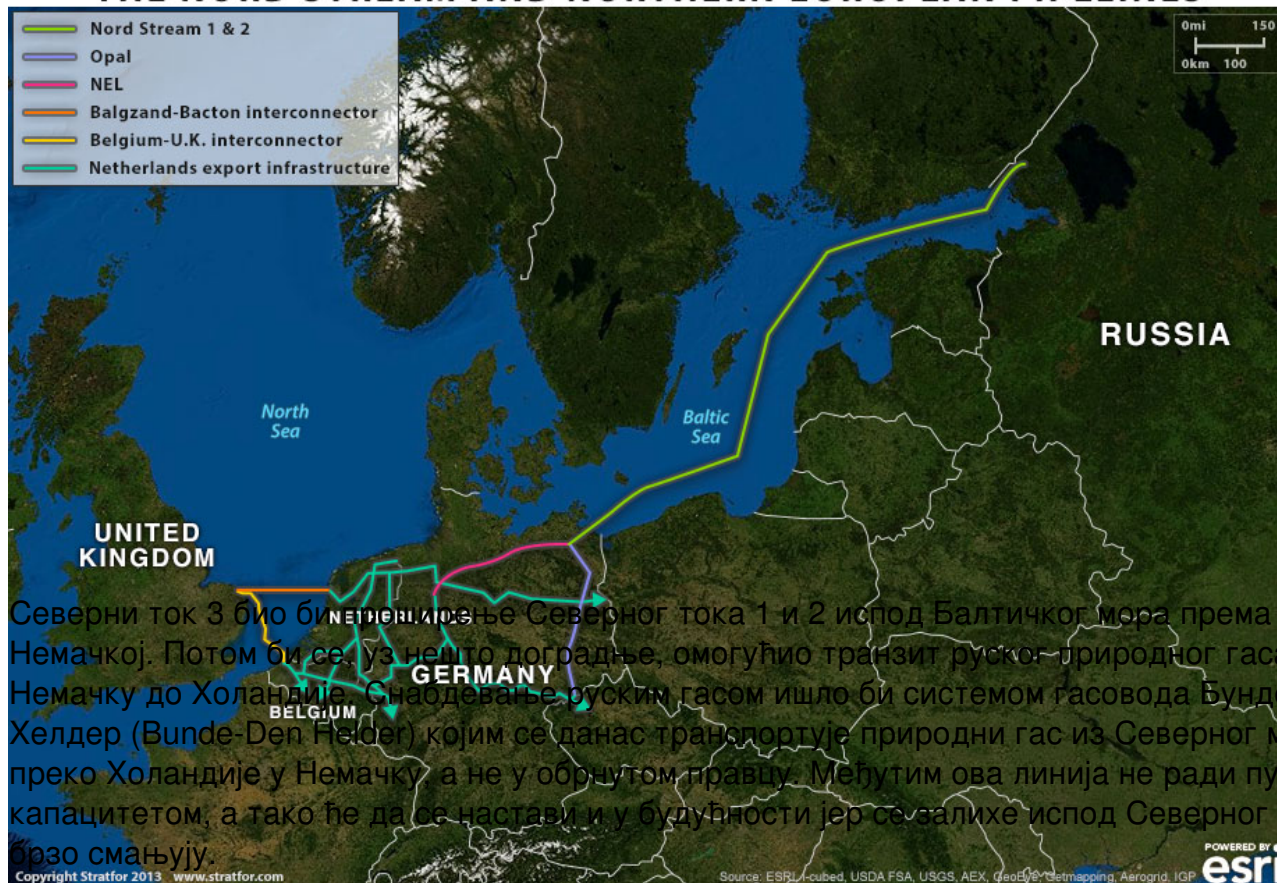
Пише: Стратфор
четвртак, 18 април 2013 10:52

(E.ON) и Винтерсхал (Wintershall) и француским ГДФ-ом (GDF), изградио две линије испод Балтичког мора, од Виборга на руској обали до Грајфсвалда (Greifswald) на немачкој.

По изласку на немачко тло, природни гас из Северног тока дели се у два система. Први део иде системом гасовода ОПАЛ који снабдева источни део Немачке и наставља се у Словачку и Чешку. Други огранак иде системом гасовода НЕЛ и улази у системе гасовода Реден-Хамбург (Rehden-Hamburg) и МИДАЛ (MIDAL) у северној и источној Немачкој. Садашњи комбиновани капацитет прва два крака Северног тока износи 55 милијарди кубних метара годишње, мада је током 2012. године транспортовано само 28 милијарди кубних метара јер други крак није био довршен. Сем тога, у 2012. години извоз је био намењен првенствено немачким потрошачима.

Мада је основни разлог Северног тока био да се Русија изравно повеже са Немачком, Москва је одавно имала и друге планове за овај систем гасовода. Откако је замишљен Северни ток 1 и 2, разматрају се још два крака — Северни ток 3 и 4.

THE NORD STREAM AND NORTHERN EUROPEAN PIPELINES

Испрва Русија није била заинтересована да снабдева холандско тржиште јер је Холандија после Норвешке други највећи европски произвођач и извозник природног гаса. Холандија је у 2011. години извезла (и реекспортирала са британских и норвешких налазишта у Северном мору) 50 милијарди кубних метара гаса, а поседује и два увозна терминала за течни земни гас укупног капацитета 16 милијарди кубних метара. Према неким проценама, до 2020. године [норвешка експлоатација гаса на Северном мору ће да се смањи](#) за 11 одсто, британска за 32 одсто, а холандска за 17 одсто, мада свака од ових земаља настоји да продужи век трајања својих налазишта.

Русија настоји да попуни ову празнину у голомој извозној мрежи Холандије. Гасунија поседује једну од највећих развијених мрежа земног гаса у Европи, капацитета 125 милијарди кубних метара годишње уз 15.000 километара гасовода према Немачкој, Белгији, Француској, Великој Британији и остатку северне и средње Европе. Од ових Гасунијиних мрежа, Русију највише интересује британско тржиште. Овде Северни ток 3 пружа могућност да се покрене Северни ток 4, повезујући тако руске залихе гаса кроз холандску извозну мрежу са Великом Британијом. Холандија извози природни гас у Велику Британију кроз подморски везни гасовод Балгзанд-Бектон (Balgzand-Bacton) — капацитета 16 милијарди кубних метара — и преко Белгије кроз белгијско-британски везни гасовод (капацитета 25.5 милијарди кубних метара).

Гаспром је навео да би за почетак желео да извози у Велику Британију додатних 40 милијарди кубних метара преко Северног тока 3 и 4, а БП тврди да је заинтересован да о овом дискутује. Два везна гасовода могла би технички да савладају ову количину гаса, али не би преостало довољно капацитета ни за којег конкурента. У припремама за овакав посао, Гаспром има могућност да добије 9 одсто удела у везном гасоводу Балгзанд-Бектон између Велике Британије и Холандије, а то је договорено са Гасунијом

када је грађен Северни ток 1.

Стратешка виђена Северног тока 3 и 4

Проширење које би обухватило Холандију, па и шире, чини се да је технички изведиво простим продужењем балтичких кракова Северног тока, уз нешто модернизовања садашње северноевропске инфраструктуре и уз преусмерење једног од гасовода. Међутим, политичке импликације би ипак могле да буду препрека. Москва има низ разлога да обнови план изградње Северног тока 3 и 4 према Холандији и Великој Британији.

Раније је Русија била првенствено заинтересована за Северни ток 3 и 4 ради задовољења британских потреба за природним гасом. Данас Русију интересује и будуће снабдевање холандског тржишта — или бар оних тржишта којима Холандија испоручује гас. Русију такође интересују и политичке везе које би овакво снабдевање могло да подстиче. Све се ово дешава у време у ком је упориште Русије у средњој и источној Европи још увек неизвесно.

Из холандског угла

Холандија је отворена према Северном току 3 и 4 првенствено из трговинских разлога. Проширење би ојачало транзитну позицију Холандије у северној Европи. Но сада има и других разлога за интересовање Холандије. Будући да су у наглом опадању количине природног гаса које Холандија производи или транспортује из држава попут Норвешке и Велике Британије, транзитни систем ове земље почиње да се празни у недостатку другог извора снабдевања.

Мада ће холандска производња моћи да задовољи домаћу потрошњу, Холандији је

потребно више извора природног гаса да задовољи своје потреба експорта и ре-експорта широм северне Европе. Повећање увоза течног природног гаса помоћи ће да се задовоље потребе кроз подизање капацитета за 16 милјарди кубних метара. Но и поред тога остаје довољно простора за друге изворе из којих Холандија може да врши ре-експорт.

Из британског угла

Према већини процена, главнина британске експлоатације у Северном мору ће да престане до краја ове деценије. Велика Британија је већ почела да повећава своје капацитете увоза течног природног гаса на који сада отпада 50 одсто целокупног британског увоза природног гаса. У задње две године увозни капацитет за течни природни гас удвостручен је на 50 милијарди кубних метара годишње. Међутим, британски увоз течног природног гаса веома је непостојан. Будући да цене течног природног гаса расту са потребама у источној Азији, оне су у 2012. години скочиле на близу 600 долара за 1000 кубних метара (преко 30 одсто више од просечне цене природног гаса транспортованог гасоводима у Европској унији).

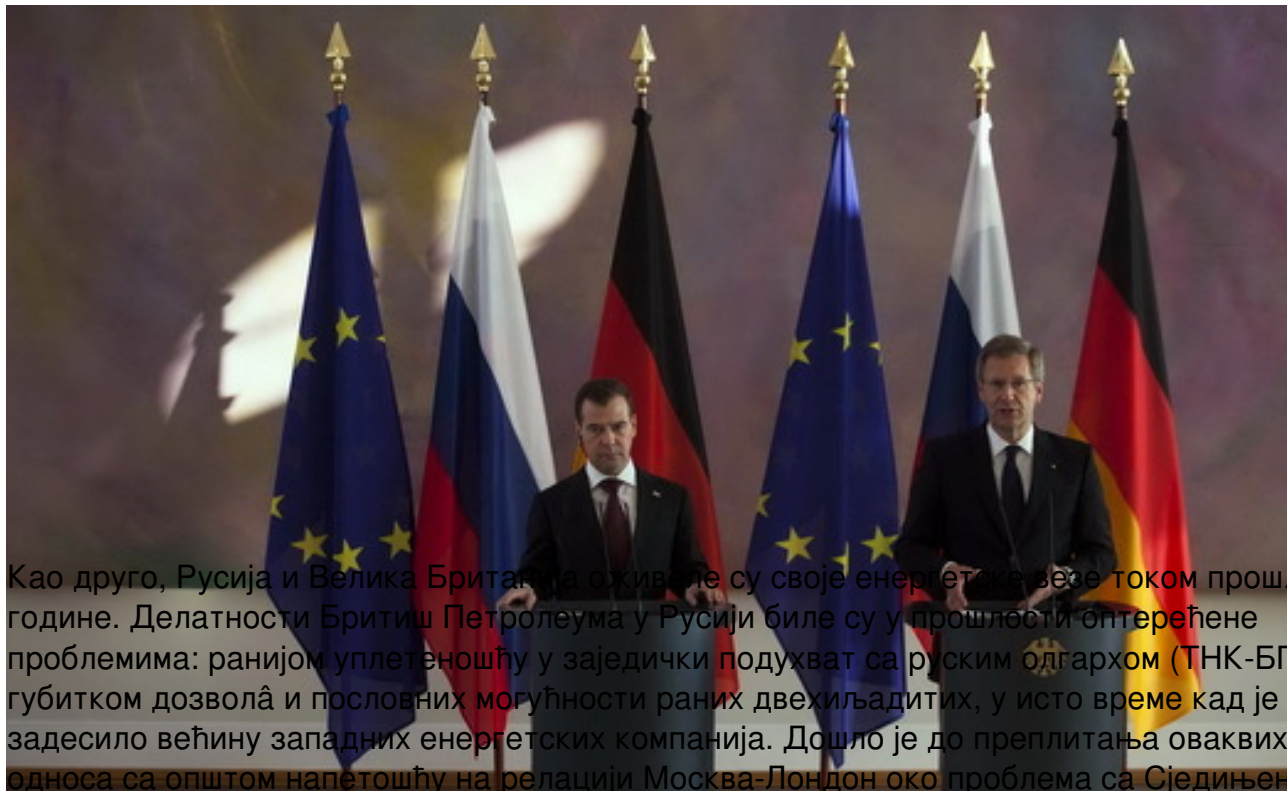
Због овог раста цена Лондон је током протекле деценије стао да размишља о увозу руског природног гаса. Ако дође до завршетка Северног тока 3 и 4, Русија би могла Великој Британији да испоручује 40 милијарди кубних метара гаса. Било би, међутим, политичких последица ако би још једна велика европска сила овисила о испорукама руског природног гаса — нарочито таква, која је традиционално непријатељски распложена према Москви. То је један од главних разлога што је Лондон одбијао и просто разматрање оваквог аранжмана.

Ово сваки договор о Северном току 3 и 4 ставља у домену политике. Два политичка помака између Велике Британије и Русије чине оваква разматрања прихватљивијима и за Лондон и за Москву.

Као прво, склапајући уговоре са другим европским актерима, [Русија је давала и даје велике попусте](#) на цене енергената, обезбеђујући тиме могућност да задржи свој садашњи удео на европском тржишту а и да се прошири на западну Европу. Потрошачу руског природног гаса ово даје степен уплива какав није имао раније, јер је Русија била малтене једина опција у Европи. Сада се међтим, јавља конкуренција кроз проширење могућности снабдевања са [Кавказ](#) или [а](#) из северне Африке, а и у виду алтернативних извора енергије попут нафтоносних шкриљаца и [течног природног гаса](#)

. Стога Велика Британија може да се осећа лагодније, знајући да може да прекине своје енергетске везе с Русијом, ако би то било потребно из политичких разлога (све и да је то финансијску кошта). Могла би Велика Британија да се са мање резервисаности постави према Руским политичким плановима и онда ако би цене течног природног гаса падале у будућности, пошто се веће количине овог производа појаве на тржишту.

Као друго, Русија и Велика Британија оживиле су своје енергетске везе током прошле године. Делатности Бритиш Петролеума у Русији биле су у прошлости оптерећене проблемима: ранијом уплетеношћу у заједички подухват са руским олгархом (ТНК-БП) и губитком дозвола и пословних могућности раних две хиљадитих, у исто време кад је то задесило већину западних енергетских компанија. Дошло је до преплитања оваквих односа са општом напетом на релацији Москва-Лондон око проблема са Сједињеним Државама, шпијунских скандала и другог. Међутим, прошле је године Русија постала озбиљнија по питању укључења иностраних компанија у своје нове енергетске пројекте — највише зарад приступа западној технологији. И тако је Бритиш петролеум разрешио спор око својих енергетских послова са олигархом, добио дозволу да се укључи у велике арктичке пројекте, разменио нешто свог власништва за [део руске државне енергетске](#)

[компаније Росњефт](#)

, а има чак и своје људе — озлоглашене по анти-руским ставовима — међу члановима дирекције Росњефта.

Из руског угла

Сложенији су руски мотиви форсирања Северног тока 3 и 4. [Русија наилази на отпор](#) међу многим државама на свом традиционалн потрошачком тржишту средње и источне Европе. Извоз руског природног гаса у Европу у 2012. години опао је за скоро 8 одсто у поређењу са 2011. годином. Ово је потакло Москву да мења стратегију склапања дугорочних енергетских уговора по нижој фиксираној цени са многим својим купцима.

Сада се Русија оријентише према другим потрошачким тржиштима на која би могла да извози природни гас задржавајући свој садашњи обим извоза, [као што је источна Азија](#) у будућности и остала северноевропска тржишта сада, попут Велике Британије и Холандије.

Економско повезивање са Холандијом и Великом Британијом има за Москву и додатни политички потенцијал. Холандија је близак савезник Немачке, главног руског трговинског партнера. Берлин по традицији уважава Холанђане, баш као и Француска, још једна европска сила са којом се Русија повремено зближавала. Сем тога, Холандија је међу европским државама један од главних покретача стратегије да се европски континент извуче из финансијске кризе — а то је на Русију имало велик уплив. Русија већ има чврсте односе са првом и четвртом најјачом економијом Европске уније, Немачком и Италијом. Ако би Москва продубила везе са трећом и седмом најразвијенијом земљом Европе, Холандијом и Великом Британијом, тада би политичка тежина Москве у Европи могла да порасте у времену у којем је Европа подложна упливима споља.

Сада, док се европска динамика мења, Русија се труди да обезбеди постојану блискост са Немачком, својим главним европским партнером. Москва је, по традицији, прилазила другим европским силама како би остварила могућност да утиче на динамику европских процеса или да, у најмању руку, заштити руске интересе у региону. У интересу је Москве да се Русија и Велика Британија додатно повежу преко великог економског темеља — мада ће Лондон и даље да са подозрењем гледа на овакве везе. Дакле, мада ће Москва хтети да се политички окористи проширењем веза са севрном Европом, и даље ће наилазити на препреке у региону који Русију не посматра са поверењем.

Могуће проширење Северног тока

Пише: Стратфор
четвртак, 18 април 2013 10:52

Посрбио: др Јоран Великоња